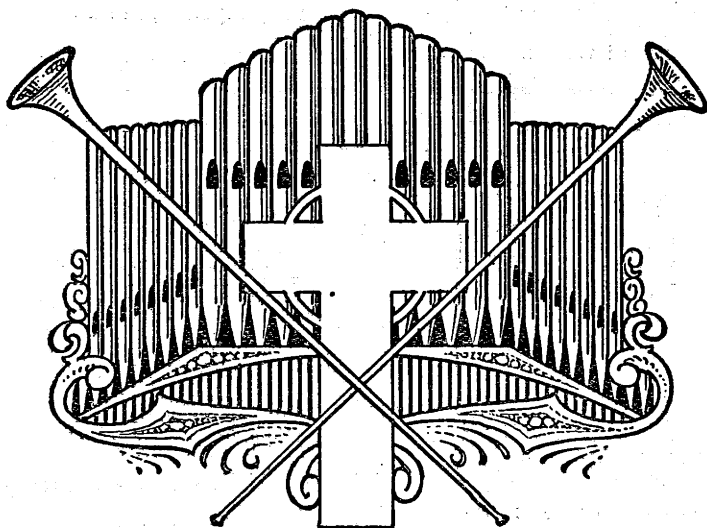

TIDSKRIFT
FÖR
KYRKOMUSIK
OCH
SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

ORGAN FÖR
SÄLLSKAPET KYRKOSÅNGENS VÄNNER
OCH
SVERIGES ALLMÄNNA ORGANIST- OCH KANTORSFÖRENING

UNDER MEDVERKAN AV INTENDENTEN *BENGT CNATTINGIUS*, LINKÖPING, PROFESSORN *OTTO OLSSON*, STOCKHOLM, KYRKOHERDEN, TEOL. LIC. *KNUT PETERS*, SÖNDRUM, HALMSTAD, OCH MUSIKDIREKTÖREN *SVANTE SJOBERG*, KARLSKRONA

UTGIVEN AV DOMKYRKOVICEPASTOR *ARTHUR ADELL*, LUND

15 Nov.

SJÄTTE ÅRGÅNGEN

1931

STOCKHOLM, SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

UPPSATSER.

	Sid.
Nattvardsförmaning ur then Swenska Messan	1
Till Nathan Söderbloms minne	97
A. Adell: Den gregorianska sången	17
— " — Svenskt Psalterium	99
— " — Den dagliga andakten	161
— " — Kyrkokalender	164, 175, 192
F. M. Allard: Kyrkosångsdagar i Oslo	187
B. Brilioth: O. Petris Svenska Mässa	49
B. Cnattingius: Kyrklig konst	45
— " — Samlingsverket Sveriges kyrkor	117
— " — Bysantinsk konst i Paris	138
— " — Kyrkokonstens ursprung	145
S. Estborn: Den svenska evangeliebokens andra kollektserie	107
M. Fornander: Engelbrektskörens Finlandsresa	92
J. Foss: Kirkemusik og organistuddannelse i Danmark	5
Första allmänna svenska kyrkomusikfesten i Finland	120
E. Liedgren: G. T. Lundblad	55
— " — Hymnologi	70
G. Lundborg: Är stråkinstrumentens renässans förestående?	2
C.-A. Moberg: Palestrina och palestrinastil	129
— " — P. Wagner	177
H. Mörtensson: En klassisk orgeltyp	114
G. Olsson Nordberg: Sparsamhet med verkningsmedlen	75
Orgelläktaren	65
K. Peters: Hymnologi	73
— " — Lektionstonerna enligt svensk 1500-talstradition	88
— " — Tidegärdsgudtjänsternas restaurering	19
E. Rodhe: Ord och sakrament	81
C. E. Rosenquist: Dietrich Buxtehude och hans verk	149
— " — Nordisk-tysk orgelvecka i Lübeck	171
D. Rudin: Dirigeringskonst	180
I Sahlin: Bachs största verk	165
G. Schedin: Orgelverken i St. Marienkirke i Lübeck	36
J. Silbermann: Resa i Tyskland och Österrike 1931	132
G. Svennung: Stråkinstrumentens renässans	41
I. Wallerius: Vår koralfråga	56, 66
— " — Prästens kyrkoskick	168
— " — Minnen från Pehr Eklund	185
P. Vretblad: Svensk orgelmusik i Balticum	169
W. Åhlén: Orgelfrågor	43
— " — Nederländsk orgelmusik	33

RECENSIONER.

A. LITTERATUR

	Sid.		Sid.
B. Ebel: Das älteste allemannische Hymnar	125	K. G. Fellerer: Der Palestrinastil und seine Bedeutung	129
E. Eidem: Vår frälsnings evangelium	173	K. G. Fellerer: Palestrina	129
K. Elis: Neue Orgeldispositionen	79	Jahrbuch für Liturgiewissenschaft	47
K. G. Fellerer: Orgel und Orgelmusik	141	H. Klotz: Über die Orgelkunst der Gotik	123
		M. Luther: Vorlesungen über d.	

	Sid.		Sid.
Hebräerbrief	47	<i>K. Skredsvik</i> : Den heliga mässan i Sverige	28
<i>Chr. Mahrenholz</i> : Die neue Orgel in St. Marienkirche Göttingen	142	<i>S. Städener</i> : Sju dagars andakt ..	47
<i>C. Nohrborg</i> : Luthersk psalmskatt	73	<i>O. E. Thuner</i> : Dansk Salmleksik- kon	70
<i>J. Roosval</i> : Romersk konst	79	<i>E. Wrangel</i> : Korstolarna i Lunds Domkyrka	60
<i>Th. Schrems</i> : Geschichte des greg. Gesanges in den prot. Gottesdien- sten	125		

B. MUSIKALIER

	Sid.		Sid.
<i>E. Axén</i> : Påsknatt	127	<i>J. Morén</i> : 12 nya motetter	126
<i>J. S. Bach</i> : Tre motetter	143	<i>N. O. Ruusted</i> : Tre psalmer	77
<i>L. Bergh</i> : 24 Koralforspil	124	— ” — 14 orgelkoraler	30
<i>S. Carlsson</i> : Kyrkokantat	77	<i>J. H. Roman</i> : Sinfonia di chiesa	174
<i>Homburger o. Wöldike</i> : Orgelmu- sik för gudstjenestebrug	124	<i>J. Rosenmüller</i> : Acht Begräbnis- gesänge	77
<i>H. Isaac</i> : Missa carminum	77	<i>H. Schütz</i> : Passionsoratorium ..	48
<i>O. Koppang</i> : Ved Orglet	142	<i>P. Vretblad</i> : Koralfantasi	78
Körsången	48,	Hymner och motetter	30, 77, 159
<i>H. Lindquist</i> : 30 preludier	159	Solosånger	159

MEDDELANDEN:

	Sid.		Sid.
Om Kyrkosångens Vänner 61, 64, 80, 127		Från Norge	64, 80, 178
Sveriges allmänna Organist- och Kantorsförening .. 16, 31, 143, 174		Från Finland	16, 64, 95, 120, 174
Sveriges Kyrkosångsförbund 32, 96, 128, 143		Från Tyskland	64, 80, 96
		Lägre Organistexamen	95, 140
		Nya Orglar	95, 160
		Val	63, 80, 127, 143, 160

BILAGOR:

	Häfte		Häfte
<i>Evangelisk Tidsgärd</i> : Completo- rium på lördag	4	<i>Evangelisk Tidsgärd</i> : Böner för den dagliga andakten	11

Tidskrift för Kyrkomusik och

Svenskt Gudstjänstliv

Redaktionens adress:
Bredgatan 14, Lund. Tel. 658.
Postgiro 31495.

Expeditionens adress: Svenska Kyrkans
Diakonistyrelses Bokförlag, Stockholm 7.
Tel. Norr 324 05.
Postgiro 675.

Tidskriften utkommer med 1 nummer
den 15 i varje månad. För juli—augusti-
numren dubbelnummer den 1 augusti.

Prenumerationspris: å posten, i bok-
handeln eller direkt från förlaget: kr.
4: 50 pr år.

Annonspris: 20 öre pr mm. enkel spalt.
Rabatt vid större annons och vid upp-
reppning av annons i flera nummer.

Detta nummer innehåller bl. a.: Dom-
kyrkovicepastor A. Adell, Lund: Den
dagliga andakten. — En kyrkokalender.
— Fil. kand. I. Sahlin, Upsala: Bachs
största verk. — Kontraktsposten, Dr.
I. Wallerius, Göteborg. — Musikdirektör
P. Vretblad, Stockholm: Svensk orgel-
musik i Balticum. — Musikdirektör C.
E. Rosenquist, Engelholm: Nordisk-tysk
orgelvecka i Lübeck. — Recensioner. —
Meddelanden. — Kyrkokalender för de-
cember månad.

Bilaga: Evangelisk Tidegård: Böner
för den dagliga andakten.

Lediga tjänster, se omslaget sid. III.

ORGELFABRIKEN GEBRÜDER RIEGER

JÄGERNDORF, TJECKOSLOVAKIET,
bygger världsberömda kyrkorglar.

Orgelvirtuosen Bruckner vid sin
Rieger-Organ.

Under firmans 58-åriga verksamhetstid ha
inalles 2.550 orgelverk byggts och monterats i
alla världens kulturländer, bl. a. de stora orgel-
larna i Wien Konzerthaus, Wien Musikverein,
Wien Stefansdom, Salzburg Mozarteum, Karls-
bad Grand Hotel Pupp, Paris Hotel Majestic etc.

Till Sverige ha hittills levererats följande
orglar, vilka av landets främsta auktoriteter
på området erhållit de bästa vitorsd med av-
seende på material, utförande, klangskönhet
och prisbillighet: Mora, Ilsbo, Gnarp, Bor-
länge, Vittaryd, Skattungbyn, Evertsberg,
Hassela, Kungsör, Forsa, Tännö, Hammarö,
Rödön, Karlstad, Gräsmark, Vagnhärad och
Vamlingbo m. fl.

För Domkyrkan i Wlborg en orgel med 76
stämmor, 4 manualer, pedal, 8 fria kombina-
tioner och elektrisk pneumatisk regering.

DISPOSITIONS- OCH KOSTNADSFÖRSLAG GRATIS OCH UTAN FÖRBINDELSE.

JOHN MORÉN

Så biden tåligt, 2:a sönd. i advent.
Herre, till Dig upplyfter jag
min själ. Nyårsbön.

20 öre pr ex. Ur «Tolv nya motetter».

NORDISKA MUSIKFÖRLAGET
Regeringsgatan 35 STOCKHOLM N. 31115.

Den dagliga andakten.

Enkelhet och överskådlighet i dispositionen, tillbörlig omväxling av formulären men tillika fasthet i deras bruk, äro nödvändiga betingelser för liturgiska gudstjänster överhuvud och för de enklare i all synnerhet. I hög grad gälla dessa krav om den enskilda andakten, om andakten i hemmet och om den offentliga morgon- och aftonandakten.

1. Enkelhet och överskådlighet i dispositionen tarvas, ty endast då menigheten kan göra sig tillräckligt väl förtrogen med ordningen och tillgodogöra sig innehållet blir gudstjänsten fylld av andakt. En var som deltagit i en gudstjänst av för honom främmande typ, vet huru sällan den blir till uppbyggelse, och huru lätt sinnet förströs och irriteras av överraskningar eller därav att man ej finner sig tillrätta.

Grundritningen till den dagliga andakten måste vara enkel. Det blir med nödvändighet så också därför att elementen av vilka den skall uppbyggas äro få, såsom de av ålder varit det: Guds ords föreläsande förblir den fasta medelpunkten, därtill bönerna, hämtade dels ur Bibelns och Frälsarens bönebok, Psaltaren, det dyrbara arvet från gamla förbundet — dels ock nyskapelser av det nya förbundets bedjare. Dessa böner skola dels ge uttryck för de tankar, som dagen och stunden på dagen ingiva. Dels ock efter den apostoliska förmaningen omsluta alla stånd och villkor. Guds ord och bön, eller Guds ord under bön, omramad av bön det är den enkla och dock fullödiga formen av andakt. Härtill har fogats fädernas vittnesbörd, ett urval av kyrkans arv av trosvis förkunnelse genom tiderna, den lästa betraktelsen, som samtidigt blir ett talande vittnesbörd om att Guds ord är ett levande ord, som Gud själv verkar i sin kyrka intill våra dagar.

2. En viss rikedom ifråga om alternativ är ofrånkomlig, där andakten skall göras regelbunden och daglig. Den som har behov av ordning i sitt andaktsliv och icke vill utlämna det i tillfälligheters våld tarvar en viss mångfald för de uttryck i vilka han kläder sin andakt. Enformighet föder lätt slentrian, som ock är en andaktens farlige fiende. Dock: rikedom av alternativ får icke bli till brokighet i vilken den andaktsökande förlorar hemkänslan. Alternativen behövas för att hålla andaktslivet friskt, men får icke bli flere än att man råder med att överblicka och sammanhålla dem. Antalet av erforderliga och lämpliga alternativ måste växla efter andaktslivets regelbundenhet. Vid införande av regelbunden andakt gör man klokt i att hålla antalet av alternativ nere för

att, när man gjort sig förtrogen med dem, låta nya träda till vid de gamlas sida.

Alternativer erfordras så väl i gudstjänsternas "ordinarium" som ock för ett tillbörligt återspeglade av kyrkoårets växling i dem. I fråga om ordinariet för den dagliga morgon- och aftonbönen samt i fråga om Allmänna Kyrkobönen för den offentliga andakten erfordras alternativer. Har, såsom utvecklingen visat, behovet av alternativer i fråga om kyrkobönen förelegat i den söndagliga högmässan, så är behovet naturligtvis så mycket större vid de dagliga gudstjänsterna. Detta så mycket mera som handbokens kyrkobön för veckogudstjänster av alla slag, genom sina långa meningar är svår att utföra. Att behovet av omväxling föreligger i fråga om morgon- och aftonböner betyga redan handbokens alternativer för morgonböner i ottesångsgudstjänstens kapitel.

Genom korta de tempore böner, att liksom högmässans högtidsböner ställas före allmänna kyrkobönen, kan kyrkoårets rytm avspglas även i den dagliga andaktens former, till fromma för desamma. Likaså må ju här i börens form minnesdagar i kyrkans liv förläna skiftningar åt andaktslivet.

Ett spörsmål att beakta här, är när den kyrkoårsbestämde bönen bör införas vid fall då man har morgonbön ensamt, såsom torde vara fallet vid de kyrkor, i vilka daglig andakt förekommer. Enligt gammalt skick inleddes den stundande helgen först med lördagens eller helgdagsaftonens vespergudstjänst, in primis vespers. Där man har både morgon- och aftonandakt bör detta bruk givetvis iakttagas. En annan fråga blir däremot om man bör "intonera" den nya helgen redan på helgdagsaftonens morgon eller låta sig nöja med att först måndagens morgonbön får ge ett återljud av den flydda helgens ton.

3. Alternativen behöva jämväl bestämda regler för när de skola brukas. Jag har i annat sammanhang betonat att det icke bör överlätas åt stundens ingivelse att finna ut vilket alternativ, som i detta nu skall brukas. Jag behöver icke här upprepa skälen. Här må Paulus regel gälla: "Låten allt tillgå på höviskt sätt och med ordning". "Gud är icke oordningens Gud, utan fridens".

4. Om bibelläsningen i den dagliga andakten behöver ej sägas annat än att den bör vara, såsom den av ålder varit, läsning i följd. Till vår hjälp föreligga tvenne lektioner i Evangeliebokens Liten bönbok. De behöfve emellertid kompletteras med ännu en serie avsedd att följas vid daglig morgon- och aftonbön under vardagarna. Följas de i evangelieboken upptagna serierna har man antingen att hoppa över de perikoper, som infalla på sön- och helgdagar, vilket alltså innebär ett brott mot principen att läsa bibelns böcker i följd och en lucka i sammanhanget uppstår, eller ock får man under de följande dagarna "läsa ifatt" lektionariet, men härigenom uppstå icke sällan otympligt långa läsningar. Ett lectionarium av här föreslagen art måste givetvis, varje år undergå en mindre justering.

5. Ett ord behöver sägas om de dagliga andakternas inledning och avslutning.

Handboken angiver för den enklare formen av offentlig morgonbön

att den börjar med psalmsång varefter prästen från predikstolen läser denna bön: Jag tackar dig, Gud . . . Vid den offentliga aftonbönen föreläser prästen efter psalmsång det i ordning följande stället ur gamla testamentet. I själva verket torde väl ingenstädes dessa dagliga andakter inledas på detta sätt utan åtminstone med "I Guds, Faderns och Sonens och den Helige Andes namn." Och därefter ett samlingsord, oftast ur den Heliga Skrift.

Det torde kunna anföras berättigade invändningar mot dessa ingångsformer och man torde kunna spörja om icke det lämpligaste ingångssättet vore en kort bön av åkallan inför Herren, en bön, som inriktar sinnet mot det som skall förhavas och därigenom verkar samlande.

I fråga om avslutningen har svensk tradition kommit att gå i den riktningen att den aronitiska välsignelsen fått ensamrätten att sluta alla våra gudstjänster. Besinnar man, vilken plats som tillkom denna välsignelse i det Gamla Testamentets gudstjänst, och tänker man på den monumentalitet som den äger — i all synnerhet efter tillfogandet av den trinitariska formeln — kan man ej undkomma en önskan att få reservera den för de högtidligare formerna av gudstjänst. Den är ju med rätta nämnd som *Benedictio solennis*. I all synnerhet vid de olika formerna av den dagliga andakten bör en enklare avslutande formel vara tillfyllest: den apostoliska välgångsönskan eller någon annan. Även här torde en viss växling få anses tillbörlig och nyttigt till bevarande av livets friskhet.

6. På ett par detaljer må uppmärksamheten även få riktas.

Gör man efter urkristen sed en eller flere psalmer ur Psaltaren till en fast beståndsdel i den dagliga andakten bör den avslutas med *Gloria Patri*, som bör få behålla sin i analogi till den hebreiska poesien uppbyggda ursprungliga gestalt: två verser, vardera om två leder, sålunda:

Ära vare Fadern och Sonen
och den Helige Ande.

Såsom det var av begynnelsen, nu är och skall vara
från evighet till evighet. Amen.

Den i Evangeliebokens Liten bönbok förekommande formen: "Ära vare Fadern och Sonen och den Helige Ande i evighet", låter icke detta komma till uttryck.

Inledandet och avslutandet av textläsningarna erfordrar ock en smula uppmärksamhet.

Den ofta brukade ingångsformeln: "Upplyften edra hjärtan till Gud", är ju rätteligen ett lån från nattvardsliturgien, för vilken den bort reserveras. Därifrån har den sedan lånats vid evangelieläsningen i högmässan, till dopritualet och vigselformuläret. Denna formel bör icke ytterligare slitas. Den hör liksom den aronitiska välsignelsen till det monumentala liturgiska arvegods, som man bör bruka med återhållsamhet. Ätminstone borde det vara självfallet att den aldrig kom till användning annat än vid läsningar ur evangelierna.

Ingressen till högmässans epistel är möjligare: Hören Herrens ord ge-

nom . . . men även den ter sig en smula anspråksfull vid dessa enkla gudstjänster.

Jag tillåter mig påpeka den av Laurentius Petri föreslagna ingressen: Dessa efterföljande ord skriver aposteln N. (evangelisten N.)

I enlighet med gammal sedvänja kan man ofta lämpligen inleda texten med den liturgiska ingången: vid evangelieperikoper: "Vid den tiden"; vid perikoper ur Apostlagärningarna: "I de dagarna"; vid stycken ur Pauli brev och Hebréerbrevet: "Käre bröder", och vid stycken ur de övriga breven: "Mina älskade".

Sedan gammalt har församlingen mottagit föreläsandet av Herrens ord med ett "Deo gratias", men dess svenska översättning: "Herren vare tack" låter sig ofta icke väl inpassas efter textläsningen. En möjligare avslutning synes mig då vara: Herren vare tack för det eviga livets ord.

En ordning för daglig morgon- och aftonandakt i kyrka och hem, utarbetad efter ovan framlagda riktlinjer, vidfogas som bilaga till detta nummer. Den upptager jämte alternativ till morgon- och aftonbönen, till Allmänna kyrkobönen, till ingångsbön och välsignelseord för varje dag i veckan. Så långt möjligt ha vid deras sammanställande hänsyn tagits till den veckans rytm, som låg till grund för de tabeller över psalmer ur Psaltaren, vilka meddelades i denna tidskrifts augustinumner, och av vilka en återgives i bilagan.

Vid valet av psalm ur psalmboken bör den eftersträfvade rytmen kunna utpräglats. Ett förslag till psalmer för daglig morgonandakt under ett kyrkoår kommer att offentliggöras i denna tidskrift med början i detta nummer.

De meddelade korta bönerna till ingång äro alla hämtade ur Psaltaren. De övriga bönerna äro alla samlade från olika håll och representera skilda perioder i Kyrkans liv. Måndagens Allmänna Kyrkobön är en bearbetning efter Handboksförslaget av år 1926; tisdagens är den gällande handbokens allmänna kyrkobön för veckogudstjänster; onsdagens är en bearbetning av en bön ur Vesperale av år 1914; torsdagens bygger på mycket gamla motiv; fredagens är gällande handbokens bön efter passionspredikan och lördagens är en omarbetning av den litaniam som återfanns i 1925 års Vesperale.

A. Adell.

En kyrkokalender.

Med detta nummer begynner en kyrkokalender att införas i Tidskriften. som för det stundande kyrkoåret skall meddela förslag och anvisningar dels för gudstjänsterna på kyrkoårets sön- och helgdagar, dels ock för den dagliga andakten.

För söndagarna skall meddelas förslag till psalmer såväl för högmässan som ock för aftonsången och ottan, då sådan är i lag föreskriven. Det behöver ej sägas, att dessa psalmförslag icke skola komma att tillfreds-

ställa alla fordringar eller stilriktningar. De vilja allenast vara ett urval av psalmer som dels söka låta söndagens plats i kyrkoåret komma till sin rätt dels ock sammanhållas inbördes av en gemensam tanke. Avsikten är att Introitus- och Gradualpsalmen skola kunna vara stående år efter år. I denna del ansluter sig kyrkokalendern mycket nära till de av kyrkoherde K. Peters utarbetade och i denna Tidskrift åren 1926 och 1927 meddelade psalmserierna.

I nära anslutning till psalmerna skola de i kyrkokalendern meddelade förslagen till hymner och postudier stå. Här erbjuder sig ju — särskilt för de stora högtiderna en så stor rikedom av möjligheter att urvalet alltid måste äga något av godtycklighetens prägel.

För de olika söndagarna angivas även ett alternativ till Allmänna Kyrkobönen och den dagens liturgiska färg.

För veckans dagar meddelas material för den dagliga andakten — närmast tänkt som morgonbön. Här medtages en psalm ur svenska psalmboken, en psalm ur Psaltaren eller del därav och en nytestamentlig perikop. Beträffande ordningen för morgonbönerna hänvisas till bilagan till detta nummer.

A. Adell.

Bachs största verk.

Erich Schwabach: Joh. Seb. Bach und die Kunst der Fuge. Orient-Occident-Verlag, 1931.

Det vilar ett tragiskt öde över Bachs "Kunst der Fuge", det väldigaste verket av alla tiders väldigaste tonkonstnär. Döden ryckte pennan ur handen på den febrilt arbetande mannen, under det att han utformade den sista delen, som i sig skulle sammanfatta hela det gigantiska verket i en quadrupelfuga av oupphinnligt mästerskap. Så stor vikt hade diktaren lagt vid att verket skulle överleva honom, att han på egen kostnad lät gravera det på koppar — detta är så mycket mer påfallande som Bach ju aldrig gjort det ringaste försök att bevara ens h-mollmässan eller Matteus-passionen åt eftervärlden. Så ivrig hade han varit att få fullfölja sin noga genomtänkta plan för verket, innan den annalkande döden skulle nå honom, att han lämnade varje del till gravören, så snart den blivit färdig. Men liemannen högg till, och diktaren måste lämna sitt verk ofullbordat. Mitt i genomföringen av quadrupelfugans tredje tema brytes denna tvärt av, och en främmande hand har skrivit: "Über dieser Fuge, wo der Name BACH im Kontrasubjekt angebracht worden, ist der Verfasser gestorben". Lika gripande som denna lakoniska notis verkar, lika uppbyggligt är det dock att den underbare mannen på sitt dödsläger, slagen med blindhet och säkerligen nära förtvivlan över att ej

ha fått slutföra sitt livsverk, dikterat den över allting underbara orgelkoralen "Vor deinem Thron tret ich hiermit. O Gott, und dich demütig bitt: Wend dein genädig Angesicht Von mir betrübtem Sünder nicht". — De som fingo vara med vid Bachfesten för något år sedan, då Kunst der Fuge för första gången ljöd, de berättade om den gripenhet och dödstrynad som rådde då fugan avbröts, och hur hela den väldiga skaran lyssnare spontant reste sig, då orgeln intonerade koralen. —

Efter Bachs död visste ingen mer hur verkets plan var, utan fugorna fingo följa varandra i godtycklig följd. Detta är den andra stora olyckan. Ty — som det på sistone visat sig — i intet av Bachs cykliska verk är ordningsföljden så in i detalj planerad och nödvändig för helheten som just här.

Sex år efteråt sålde sonen Philip Emanuel kopparplattorna för att med metallvärdet täcka kostnaderna, och därmed börjar verkets lidandeshistoria på allvar. Ty den nya tid som nu inbröt hade ingen förståelse för den äldre stilen. I musiken ville man finna affekt, känsla, melodi eller djupare sett subjektivitet, individualism, utveckling. Karakteristisk är övergången från fugan till sonaten och symfonien. Helt naturligt är ju då blott att hela Bachs produktion kom att råka i glömska, ja, värre än så, man missförstod den radikalt: Bach var visserligen den ojämförlige kontrapunktvirtuosen — men ingenting annat. Först med Mendelssohns "upptäckt" av Matteuspassionen år 1829 började man förstå att denna dom ej var fullt rättvis, och så vidtog småningom en verklig tävlan om att göra ständigt nya verk ur den outtömliga skattkammaren till folkets egendom. Endast Kunst der Fuge gick man ständigt förbi, om än med vördnadsfullt blottat huvud. I fråga om denna trodde man alltjämt blint på den gamla dogmen att Bach blott velat giva exempel på hur en mästarehand kan behandla ett fuga-tema enligt konstens alla regler. BACH-temat, som förekommer på några ställen, tog man väl närmast som bevis på hur även en stor man kan falla offer för kuriositetens frestelser eller rent av som en "mycket förlätlig" självkärlek. — När Konsertföreningen i Stockholm för något år sedan tog risken att framföra två av fugorna, ansåg sig en av huvudstadskritikerna böra avfärda dem med att publiken "log ett medlidsamt hänlöje".

Men det tycks dock vara vår tid förunnat att gräva fram denna skatt ur den glömskans åker, där den så länge varit dold. Äran härav tillkommer framför allt den märklige unge Wolfgang Gräser, som före sin tragiska död för egen hand, hann skapa sig ett odödligt namn genom sin "återupptäckt" av Kunst der Fuge, som i betydelse rent av torde överträffa Mendelssohns av Matteuspassionen. Gräsers stora insats var att

han äntligen insåg, att Kunst der Fuge är mer än en samling mönsterfugor, som tillfälligtvis ha samma tema: den är en organisk enhet av oöverskådlig storhet, av oerförd andekraft, och den inbördes ordningen är av största betydelse. Han bröt därför sönder den godtyckliga följderna och sammansatte dem på nytt med genial intuition så att den enhet uppnåddes, och instrumenterade dem i väl träffad Bach-stil. Härmed är första förutsättningen nådd för det gigantiska verkets förståelse.

Bach-tolkningarna ha varit mångahanda och visa hur endels vi se när vi ställas inför något stort. En alldeles modern sådan är *Erich Schwebsch*: Joh. Seb. Bach und die Kunst der Fuge. Denna bok är ett försök att tolka Bach såsom esoteriker i antroposofisk mening (Rudolf Steiner) och Kunst der Fuge såsom en mystisk kosmologi i toner. Trots den för en skeptisk utomstående alltför fantastiska spekulationen måste man med tillfredsställelse hälsa den som en energisk protest mot den hävdvunna, alltför "materialistiska" uppfattningen av musiken i allmänhet och Kunst der Fuge i synnerhet. Förf. vill mycket noga skilja mellan den yttre, sinnliga, hörbara musiken och den inre, förändligade, som ej syftar till sinnets tjusande utan är ett direkt uttryck för andens liv. Till detta senare slag hör obetingat Kunst der Fuge. — Att här närmare redogöra för förf:s delvis ytterst svårförståeliga, väl mycket konstruerade analyser och aforismer är ej möjlighet. Vare det nog att blott antyda förf:s uppfattning av planen i K. d. F. såsom kosmologi. Utvecklingen för i stigande förtätning fram till individualitetsbegreppet för att sedan förändligas tillbaka till fullkomlig objektivitet — en avspegling av all historisk utveckling både i stort och smått. Inom K. d. F. representeras den allmänna utvecklingen av ur-temat; individualitetsbegreppet av BACH-temat. Grafiskt framställes utvecklingen av en parabel; de (enligt Gräsers ordning) första 11 fugorna sträva under allt starkare "förtätning" in mot brännpunkten. Individualitetsbegreppet (BACH-temat) börjar att inkarnera sig för att just vid brännpunkten födas till fullt liv. När kurvan sedan åter i sträng motsvarighet strävar ut från brännpunkten, gå fugorna mot allt större förändligande. Allt når sin fullkomning i quadrupelfugan, och som utgångspunkt liksom förut som ingångsport står ur-temat.

Det kan ju invändas att detta tolkningsförsök allför mycket påminner om Russelianernas metoder vid t. ex. Cheops-pyramidens "tolkning". Men å andra sidan måste man betänka Bachs oerhörda symboliska skarpsinne och hissande mystiska djup, och även om denna konstruktion står aldrig så långt från hans egen mening med det gåtfulla jätteverket, så är den dock ett aktningshjudande konsekvent försök att åskådliggöra den kanske centralaste egenskapen hos Bach: den osinnliga, rent förändligade

karaktären, för vilken den kontrapunktiska tekniken ingalunda är ett mål, utan blott ett anspråkslöst medel, en ringa tjänare åt himmelshöga syften. Det är väl samma sak som Goethe avser i sina sköna ord om Bach, som stå som motto över denna bok:

"Ich sprach mir's aus: als wenn die ewige Harmonie sich mit sich selbst unterhielte, wie sich's etwa in Gottes Busen, kurz vor der Weltschöpfung, möchte zugetragen haben. So bewegte sich's auch in meinem Innern, und es war mir, als wenn ich weder Ohren, am wenigsten Augen, und wieder keine übrigen Sinne besässe noch brauchte."

Ingvar Sahlin.

Ett litet stycke om prästens kyrkskick.

Eller kanske det skall heta kyrkoskick. Kyrko- eller kyrk- som första sammansättningsdel giva åt orden något olika nyans. Kyrko- är väl det allmännare eller högtidligare. Man talar om hela Sveriges kyrkofolk; kyrkofolket är i första hand menigheten i eller vid en kyrka. Att man numera ibland använder termen "Sveriges kyrkfok" är ingen förtjänst. Vi kunna gärna taga vara på sådana språkliga nyanser som de nu använda. De kunna också ytterligare exemplifieras. Man skriver kyrkoherde, kyrkolag, kyrkosång och icke kyrkherde, kyrklag eller kyrksång, likavisst som man skriver kyrktupp och kyrkrätta, icke kyrkotupp och kyrkorätta.

Prästen skall iakttaga kyrkskick, d. v. s. han skall i kyrkan uppträda på ett för hans tjänst i helgedomen värdigt sätt. Nu gäller det närmast hans yttre skick. Att erinringar i detta hänseende kunna vara behöfliga, det torde ingen kunna förneka. Vad som i denna lilla uppsats påpekas grundar sig på förf:s egna iakttagelser. Han vill naturligtvis icke förallmänliga dem, men det är ej fritt för, att han tror dem kunna vara till någon nytta.

Vi börja i sakristian. Den har i en hel del kyrkor mycket god akustisk förbindelse med kyrkorummet. Att mer eller mindre högljudda samtal höras från sakristian ut i kyrkans stillhet, är ett oskick, som kan vara ganska störande.

Så går prästen för altaret. Självklart i prästerlig skrud. Jag har dock en gång sett altartjänst i kavaj och utan prästkrage- och kappa. Prästens gång till altaret bör väl i möjligaste mån ge intryck av, vilken plats han känner sig nalkas. Framför allt icke för fort! Jag såg för längre tid sedan i en av våra mest kända lantkyrkor två präster gå för altaret i en takt, som om det gällt något slags hastighetstävlan: mässkrudarna slängde omkring dem. Å ena sidan bör ju prästen ej ge intryck av ett "här kommer jag". Å andra sidan ej synas be om ursäkt för sin tillvaro.

Han kommer för altaret. Där må vara regeln: så litet åthävor och later som möjligt, största stillhet inför Herrens altare! Något helt annat än den romerske prästens altargymnastik¹⁾. Det är ju vanligt, att prästen något böjer huvudet, när församlingen på hans salutation svarar "Med dig vare ock Herren". Det må vara hänt, fastän jag tycker, att det verkar lite familjärt på den platsen och i det momentet. Men icke skall det se ut, som om han bleve alldeles förkrossad eller hölle på att få slaget, när han hör församlingens svar. Något dylikt är ej så ovanligt. Har han kraftig sångröst, bör han dock icke från altaret söka överrösta församlingen i psalmsången. Jag har hört en präst, som häri lyckades så väl, att man knappt hörde varken församlingens sång eller orgeln.

På predikstolen må ju prästens personliga gåvor ha mera utrymme. Helig tukt och takt få dock icke därför åsidosättas. Några speciella regler är det ej meningen att på denna punkt lämna. Men nog bör predikanten se till, att han ej på predikstolen kommer i otillbörligt sällskap genom de författare han där citerar. Och en präst, som jämt och samt kommer med sitt "jag tror . . . jag menar . . . jag tänker . . .", övertygar föga sin åhörare, det är visst.

På liturgiska handlingar har vår kyrkas ordning ingen rikedom. Detta är ej sagt som någon kritik. En av dessa ceremonier må nu till sist beröras. I kyrkohandbokens kap. 10 heter det: "Vid jordfästningen kastar prästen med skoveln tre gånger jord på kistan och säger" o. s. v. Detta utföres ofta så, att prästen med största försiktighet lägger litet jord på kistan, kanske tre små högar. Ordet "kastar" vill givetvis ha något mera uttrycksfullhet i handlingen, utan att det därför får vara något brutalt eller vårdslöst i den. Om skoveln för varje gång av de tre hålles något ovanför kistan och så i ett tag vändes, får enligt min mening denna ceremoni sitt avsedda uttryck, och det med bibehållen helgd över handlingen.

Ivar D. Wallerius.

Svensk orgelmusik i Baltikum.

I den vällovliga avsikten att i någon mån sprida kännedom om svensk orgelmusik öster om Bottenhavet anträdde jag den 6 september en konsertresa med Riga som närmaste mål. Mitt program omfattade verk av organisterna Elfrida Andreè, Emil Sjögren, Gustaf Hägg, Vretblad, Otto Olsson och Oskar Lindberg samt därjämte två bearbetningar: Sinfonia di chiesa av "svenska kyrkomusikens fader" J. H. Roman och Offertorium av Aug. Söderman, vilka bägge namn jag gärna ville bekantgöra. Som klimax och final i programmet tillfogade jag ytterligare Bachs stora Ess-durpreludium. Flertalet verk voro hållna i en lugn stil, med särskild hänsyn till de allom kända akustiska vådorna av att spela passage-verk i stora kyrkor.

¹⁾ I Pater von Cochems "Erklärung des heiligen Messopfers" framhålles som bevis på mässans förträfflighet, att prästen vid densamma har att utföra 900 ceremonier, av vilka ingen utan synd kan utelämnas.

Tack vare älskvärt beskydd för konserten av svenska ministern i Riga blev det mig förunnat att få spela i den stora (tyska) domkyrkan på dess 124 stämmor stora Walckerorgel. I parentes sagt var domkyrkan på min konsertdag föremål för plebiscit i Lettland, vars regering vill övertaga den hittills tyska domen såsom statsegendom. Utgången är ännu oviss.

Den väldiga orgeln stammar från medio av 1880-talet och tarvar modernisering av speltrakturen, som är allt annat än tystgående. Men (frånsett stämningen) där funnos vackra och effektfulla stämmor i orgeln, som numera drives med elektrisk motor. — Konserten utsändes även i radio, varför jag vågar antaga att den svenska orgelmusiken nådde många lettiska åhörarens öron. Kritiken var synnerligen välvilligt stämd mot både den svenska musiken och under-teknad. I det lettiska huvudorganet uttalar kritikern sin förhoppning om tätare musikaliska utbyten med Sverige.

En tilltänkt konsert i universitetsstaden Dorpat måste tyvärr cederas — lokal ej disponibel — men jag hann bese den ryskt betonade, vackert belägna staden och dess vackra universitetsbyggnad. Färden gick omedelbart till Tallinn (Reval), också en stad med gamla svenska traditioner. Bland de många moderna hus, som resa sig mitt ibland äldre byggnader, intar det stora teater- och konserthuset "Estonia" en förnämlig rangplats. Huset inrymmer två avskilda stora salonger, den ena för teater, den andra för konserter — utan sammanblandning som i Stockholms Konserthus! Konsertsalen förfogar över en större orgel, vars spelbord står mot fondväggen å salens estrad, så att spelaren vänder ryggen åt åhörarna. Orgeln som räknar 57 stämmor fördelade på 3 manualer och pedal är modernt byggd av firman A. A. Terkmann, Tallinn. Fyra fria kombinationer (stift) regleras medelst knappar eller trampor. 2:a och 3:e man. äro inbyggda i crescendoverk och 3:e man. rikast försedd med stämmor (19 mot 1:a man. 10). Vackert intonerade stämmor och ett präktigt klingande Tutti. — Konserten betecknade för undertecknad en synlig och hörbar framgång: den profana lokalen medgav detta.

Från Tallinn gick färden med den luxuöst inredda ångaren Ariadne på 4 timmar (i tremulerande vågsvall) över till Helsingfors där dir. musices John Sundberg och Elis Mårtensson mottogo mig och under vistelsen i staden voro de älskvärdaste ciceroner och gynnare. Konserten i den stora, tvåtornade Johannis-kyrkan ägde rum på lördagskvällen den 2 sept. kl. 1/2 9 med radio-utsändning.

Orgeln byggd av Walcker 1891 och ombyggd 1922 räknar 67 stämmor fördelade på 3 manualer och pedal. I allmänhet föreföll intoneringen av röststämmorna ovanligt stark för att vara av Walckers firma. Så t. ex. Vox humana och Trumpet 8 i 3:e manualen.

Kritiken har ställt sig synnerligen sympatisk till de framförda svenska verken. Romans "Sinfonia di chiesa", Sjögrens Legend, Häggs Pastorale, Olssons Adagio och Lindbergs sonatsatser (de bägge långsamma) liksom även min koralfantasi ha tydligen tilltalat kritikerna både i Riga och Helsingfors och Reval-kritikern stannar inför namnen Sjögren, Olsson och Hägg. Den med hänsyn till de "lokale forhold" beräknade registreringen synes på alla håll ha rönt förståelse. Kritikern i den ryska tidningen i Riga har fängslats av den "religiösa hängivelsen" i den svenska kyrkomusiken och ägnar undertecknad en varm eloge som jag med tacksamhet konstaterar.

Hemfärden från Helsingfors gick med tåg till den med svensk historia så nära förknippade vackra staden Åbo. Under ledning av den kände musikhistorikern och folkloristen professor Otto Andersson, rektor vid Åbo akademi, besågs såväl den imponerande domkyrkan som akademiens runt omkring kyrkan vackert belägna byggnader. I en av dessa har prof. Andersson inrymt musikbiblioteket och en början till instrumentsamling. Jag vill i detta sammanhang vädja till denna tidnings läsare att ur sina notförråd avstå något för Åbo musikbibliotek (adr. Åbo Akademi), där gåvor komma att mottagas med tacksamhet. Domkyrkans höga valv göra ett mäktigt intryck och ögat fångslas av det vackra koret och orgelläktarens fasad. Orgeln fick jag ej tillfälle att prova, då organisten ej var anträffbar. — Det historiskt ryktbara slottet, som nu inrymmer ett rikhaltigt museum besågs, så även Erik XIV:s fängelserum, där han vemodsfyllt knäppte sin luta.

Från gamla minnen fördes jag ut i den moderna verkligheten: flygbåten Uppland förde mig på 1 3/4 timma hem, rik på minnen om ock ej på det snöda guld.

Patrik Vretblad.

Nordisk-tysk orgelvecka i Lübeck.

Fr. den 30/9—6/10 hölls i Lübeck en mycket intressant "Nordisk-tysk orgelvecka" med ett 150-tal deltagare från de nordiska länderna och Tyskland. Avsikten med denna orgelvecka var dels att stärka de kyrkomusikaliska förbindelserna mellan Skandinavien och Tyskland, dels att ge de tillstädeskomna utlänningarna en inblick i den nya tyska orgelreformrörelsens syften och nuvarande ståndpunkt.

Efter öppningshögtidligheten den 30 sept. kl. 1/2 6 e. m. i det gamla S:t Anna-klostret, varvid bl. a. förekom cembalosoli, utmärkt tolkade på ett klangskönt instrument av Walter Kraft, S:t Mariens unge dugande organist, hölls första konserten samma kväll i den underbart vackra S:t Marienkirche, där Dietr. Buxtehude en gång levde och verkade. Som inledning spelade Walter Kraft S. Scheidts koralpartita: "Warum betrübst du dich, mein Herz?" på den s. k. "Totentanz"-orgeln, vars äldsta delar härstamma från 1492 och vilken sedan 1622 i stort sett ej undergått någon förändring. Genom intressant, väl avpassad registrering ingav Kraft åhörarna stort respekt för orgelns klangliga resurser och de gamla orgelbyggarnas höga konstnärliga nivå. Efter orgelstycket utförde Palestrinakören från Köpenhamn under M. Wöldikes ypperliga ledning en rad körverk av G. Gabrieli, Eccard, Schütz och danskarna Pedersön,, Th. Laub och Carl Nielsen. Prestationerna voro naturligtvis av högsta kvalitet; gripande, nästan överjordiskt skön klang Schützmotetten: "Selig sind die Toten". Organist Gust. Knak, Hamburg, spelade såsom avslutning Bachs stora Preludium och fuga e-moll. Ovana vid orgel och akustik bidrog måhända till det mindre goda intrycket.

Torsdagen den 1 okt. började med ett föredrag i Marienkirche av dir. W. Maxton, Osnabrück, om "Uppförande-praxis vid Buxtehudes 'Abendmusiken'". Efter det intressanta föredraget följde akustiska prov med en solokantat av

Buxtehude, från olika platser i kyrkan och därefter demonstrerade W. Kraft Marienkirches tre orglar, som av G. Schedin skildrats i denna Tidskrifts marsnummer innevarande år. I stadsbiblioteket besågs sedan en utställning av gamla handskrifter och andra musikaler, belysande Lübecks musikhistoriska utveckling, och därjämte ett stor urval orgelprospektfotografier. Intresse tilldrogo sig särskilt ett band handskrivna Buxtehude-kantater i tabulatur samt textböcker till "Abendmusiken" av Buxtehude och hans efterträdare. — På eftermiddagen samlades deltagarna i domkyrkan, där prof. Wilh. Stahl, som är domkyrkoorganist, gav en kortfattad redogörelse för dom-orgelns historia som förberedande inledning till den följande "första nordiska orgelkonserten", vilken hölls i domkyrkan. Arne Eggen (Norge) spelade en egen orgelchaconne i g-moll, varefter finnen Wenni Kuosma utförde kompositioner av landsmän: Klemetti, Kuula, Raitio, Sibelius och Merikanto (fissmollpassacaglian).

Fredagen bjöd på föredrag i S:t Petrikirche om det aktuellt vordna ämnet: "Orgelpositiv"¹⁾ av dr. B. Ebhardt, Berlin. Före och efter föredraget gavs prov på för detta instrument lämplig musik på ett "positiv" om 7 stäm. W. Auler, Berlin, spelade stcken av Pachelbel, Weckman, Bach, M. Drischner och W. Drwenski och fröken Gunh. Schedin, Stockholm, utförde intressanta, okända verk av svenskar, bl. a. två trevliga fugor av D. Kellner (1670—1748).²⁾ Organist E. Barthe från Hamburg spelade slutligen tre stycken av J. P. Sweelinck. — Kl. 4.45 e. m. gavs "Nordisk-tysk orgelkonsert" i domkyrkan av W. Huus-Hansen (Oslo) och prof. H. Schindler, Würzburg. Huus-Hansen återgav verk av Haarklou, Cappellen och Steenberg och Schindler spelade O. Lindbergs bekanta g-moll-sonat, en egen komposition: "Svensk (?) fantasi" för orgel, två trumpeter och två basuner (effektfullt "konsertstycke"), och avslutade konserten med Max Regers Introduktion och Passacaglia ur op. 63. — Dagens rikligt tilltagna program omfattade även den "andra nordiska orgelkonserten." I S:t Marien spelade på stora orgeln G. Fjelrad (Aarhus) N. O. Raasteds fjärde sonat (f-moll, op. 50), A. Sandvold (Oslo) bl. a. en egen orgelsonat i f-moll och Wald. Ahlén (Stockholm) dels O. Olssons Fantasi och fuga över "Vi lova dig, o store Gud!" — kvällens största behållning! — dels en egen sak: "Allegro festivo".

På lördagen (3/10) hölls föredrag av prof. Stahl om "De lübeckska musikaftnarna under 1700-talet" och av musikdir. H. Johannsen (Kiel) om "Orgelns ställning i liturgien". Efter det senare föredraget följde diskussion och under en paus i denna demonstrerade Hugo Distler, organist i Jakobikirche, den "historiska" orgeln i sin kyrka. Den har tre manualer, 27 stämmor och står sedan 1637 i huvudsak oförändrad. — Kvällens konsert i Marienkirche bjöd på Bachs "Klavierübungen", del III, spelad av prof. Fr. Heitmann, Berlin, på stora orgeln. Det blev orgelveckans andra stora musikaliska upplevelse — Palestrinakören var den första — att höra dessa Bachs yppersta i strängaste stil skrivna koralbearbetningar återgivna på ett verkens storslagna karaktär fullt värdigt sätt: intet av effektsökeri, "publikfrieri", enhetligt och klart i registrering och spel.

¹⁾ "Orgelpositiv" = litet orgelverk utan eller endast med bihangspedal.

²⁾ Dessa f. n. endast i handskrift förefintliga saker, som äro väl värda att bli kända, borde genom utgivande i tryck göras tillgängliga för därav intresserade orgelspelare.

Söndagen upptog först en liturgisk festgudstjänst i S:t Marien på f. m. och på e. m. hölls en musikalisk vesper i Jakobikirche med musik uteslutande av moderna kompositörer: Orgelstycken av E. Barthe, G. Ramin, H. Distler, K. Hasse och W. Kraft, spelade på den "historiska" orgeln, samt körsatser av K. Thomas och H. Distler (6-stäm. koralmässa a capella, op. 3). Omedelbart efter vespern samlades deltagarna i Katharinenkirches högkor, där medeltida musik utfördes (Verk av J. de Limburgia, G. de Machahult, Perotinus samt J. d'Okeghem.)

Månd. 5/10 hölls föredrag av dr. Schirm om "Klangsyntes" och av orgelvetenskapsmannen H. H. Jahnn (Altona) över ämnet: "Bort från den historiska orgeln! Nya vägar i dess grannskap." För intresserade gavs det under söndagen och måndagen tillfälle att bese två efter Jahnn's principer byggda orglar, nämligen en i Hamburg-Langenhorn (rent mekaniskt system) och en i Kiel (elektrisk traktur och slejf-låda. System: Jahnn.) — På måndagskvällen gav Günther Ramin, den vittberömda organisten i Thomaskyrkan i Leipzig, en konsert på Jakobikyrkans "historiska" orgel med uteslutande klassiska kompositioner: av Sweelinck, Frescobaldi, Scheidt, Tunder, Pachelbel, G. Böhm och slutligen Bach, vars sjätte triosonat i G-dur bildade programets höjdpunkt. Vad Ramin i denna konsert presterade var helt enkelt mästerligt. Teknik, registrering, uppfattning — allt var klassiskt och öoverträffligt. Orgelveckans tredje och kanske största upplevelse!

Sista dagen (den 6/10) förekom bl. a. en fullständigt onödig, betydligt mera löje- än intresseväckande demonstration pr radio av mekanisk musik (Speldosor m. m.!) Avslutningskonserten hölls på kvällen i Marienkirche och inleddes med Carl Nielsens stora orgelkomposition "Commotio",³⁾ spelad av domkantor E. Bangert, Roskilde, på stora orgeln. En Frescobaldi-toccatå utfördes sedan av W. Kraft på Totentanzorgeln och därpå kom Buxtehudes kantat: "Ihr lieben Christen" för bassolo, kör, orkester och basso continuo. Kraft spelade så till sist på den gamla orgeln Buxtehudes Preludium och fuga i fissa-moll och N. Bruhns' (elev till B.) Prel. och fuga i G-dur.

Som helhetsomdöme kan sägas, att den "nordisk-tyska orgelveckan" var mycket givande och särskilt starkt var intrycket av en stor konstnärlig livaktighet i de tyska orgelreformkretsarna, en otillfredsställelse med det gamla, ett sökande efter nya vägar mot nya mål.

Carl E. Rosenquist.

Recensioner.

E. EIDEM: *Vår frälsnings evangelium: Plan för daglig läsning av Nya Testamentet. Diakonistyrrelsens Förlag. 75 öre.* tamentet gjort sig förtjänt av bibelläsarnas tacksamhet. Han bygger på principen att Nya Testamentets heliga skrifter skola läsas under loppet av ett

Professor Eidem har genom sin plan år, men så att evangelierna växla med de övriga skrifterna. Han får därige-

³⁾ Uppförandet av detta Carl Nielsens sista verk fick sin särskilda prägel genom tonsättarens på lördagseftermiddagen inträffade, oväntade bortgång.

nom fram en uppdelning i fyra bibel-läsningkvartal, som inledes med ett evangelium vilket följes av med evangeliet samhörande skrifter. På juldagen begynnes med Matteusevangeliet; vid midsommar med Lukasevangeliet. Till de nytestamentliga läsningar är för varje dag fogat några "Introitusord" ur Gamla Testamentet. — In alles: en värdefull gåva till allvarliga bibelläsare.

A. A.

J. H. ROMAN: *Sinfonia di chiesa*, bearb. för orgel av Patrik Vretblad, Stockholm, Elkan & Schildknecht, Emil Carelius. Pris kr. 1: 50.

Den svenska orgellitteraturen har med detta verk erhållit ett värdefullt

tillskott. Patrik Vretblad, som under många år nedlagt ett outtröttligt arbete på att göra svensken Roman känd och uppskattad av oss, sena tiders barn, har återigen givit oss en påminnelse om honom. Johan Helmich Roman (1694—1758), "den svenska musikens fader" och hans ädla, gedigna konst förtjänar obetingat att räddas ur glömskan. Det nu föreliggande stycket är i en sats och har den tidstypiska tredelade formen largo — allegro — adagio. Den klassiskt klara, melodiösa polyfonien och de av händelsk grandezza präglade långsammare partierna göra sig utmärkt för orgel och erbjuda måttliga svårigheter för spelaren. Sällan har ett stycke bättre förtjänat en rekommendation.

O. O.

Meddelanden.

Växjö stifts organist- och kantorsförening har genom ordföranden, kantor Amos Svensson, uppvaktat stiftets biskop med följande hemställan:

Då vid högmässan i de flesta församlingar inom stiftet den från gudstjänstlig synpunkt högst olämpliga anordningen torde vara rådande, att profana kungörelser uppläsas omedelbart efter sista psalmen, uttalar Växjö stifts organist- och kantorsförening såsom sin åsikt, att postludiet må få sin plats närmast efter sista psalmen och såvitt möjligt utgöra en musikalisk avslutning av gudstjänsten. Därvid bör församlingen på lämpligt sätt förstås sitta kvar under detsamma utförande. Detta sålunda, att prästmännen i respektive församlingar framhålla för menigheten, att avslutningsmusiken, såsom i viss mån hörande till mässan, bör avhöras under stillasittande. De profana kungörelserna böra givetvis få sin plats först efter postludiet.

Biskop Reuterskiöld anbefaller, att denna behjärtansvärda hemställan behandlas och länder till den åtgärd,

som med hänsyn till de olika förhållandena inom varje församling må finnas lämplig.

På grund av bristande utrymme måste en uppsats om den nyligen bortgångne Peter Wagner av docent C. A. Moberg och en annan av kyrkoherde F. M. Allard om kyrkosångsdagar i Oslo stå över till nästa nummer.

Från Finland meddelas att kyrkosångsutskottet den 7—11 december ordnar några kyrkomusikdagar i Helsingfors avsedda för landets svenska präster och kyrkomusiker för att ge dem tillfälle att gemensamt överlägga i aktuella kyrkomusikaliska och liturgiska spörsmål. Följande ämnen skola behandlas: Sångundervisningen i skriftskolan. De kyrkliga kasualhögtiderna. Tidedgården. Församlingssången. Den gregorianska melodins tillämpning i våra dagar. Den kyrkliga körsången. Vår högmässa och dess enhetliga utförande i våra olika församlingar. Körteknik och dirigeringskonst. Därjämte förekomma övningar i liturgisk sång och läsning.

Kyrkokalender.

för December månad.

Lördagen den 28 november. Morgonbön: Sv. psb. 511: 1—3, 511: 4—5. Psalt. 24. 1 Joh. 1, 1—2, 17.

1 SÖNDAGEN I ADVENT.

Ottesång: Psalmer: 511, 512: 3.

Högmässa: Psalmer: 53, 1, 2. 51, 1—5, 511, 3, 4. 53, 4—7. 52, 4. 157 (ev. från v. 8) 54. Allmän Kyrkobön: Alternativ II. (Helige Herre Gud.) Hymn: Vogler: Hosanna (Diakonistyrelsens förlag = D), eller Vittoria: Hosanna. (Hymnarium = H.) Postludium: J. S. Bach: Fuga sopra "Vom Himmel hoch" Ed. Peters VII.

Aftonsång: Psalmer: 53: 1—3. 315: 1—5. 512, 3. Postludium: Hanff: Auf meinen lieben Gott (Choralvorspiele alter Meister, Ed. Peters.)

Vit (ev. röd) skrud.

Måndagen den 30 ANDREAS APOSTELN. Morgonbön Psb. 53: 1, 2, 53: 3. Psalt. 63. 1 Joh. 2, 18—3, 12.

Tisdagen den 1 december. Morgonbön: Psb. 52, 1, 2. 52, 5 Psalt. 18: 2—7, 50, 51. 1 Joh. 3, 13—4, 21.

Onsdagen den 2. Morgonbön: Psb. 50, 3. 50, 4, 5. Psalt. 19, 8—15. 1 Joh. 5, 1—21.

Torsdagen den 3. Morgonbön Psb. 51, 1, 2. 51, 3. Psalt. 113. 2 Joh.

Fredagen den 4. NICOLAUS BEKÄNNAREN. Morgonbön: Psb. 512, 1, 2. 512, 3. Psalt. 32. 3 Joh. 1—15.

Lördagen den 5. Morgonbön: Psb. 54, 1, 2. 54, 3, 4. Psalt. 33, 1—12. Uppb. 1, 1—20.

2 SÖNDAGEN I ADVENT.

Högmässa: Psalmer: 52: 4. 513: 1—5, 487, 7. 666, 1—4. 52, 5. 157. 497, 5. Allmän Kyrkobön: Alternativ I (Dig, evige, allsmäktige Gud). Hymn: J. Morén: Så biden tåligt, (Nordiska Musikförlaget.) Postludium: J. S. Bach: Wachet auf. (Ed. Peters. VII.)

Aftonsång: Psalmer: 513: 1, 2. 668: 6—9. 487: 6, 7.

Violett skrud.

Måndagen den 7. AMBROSIUS BISKOPEN. Morgonbön: Psb. 421: 1. 421: 4, 5. Psalt. 19, 2—7. Uppb. 2, 1—29.

Tisdagen den 8. Morgonbön: Psb. 513, 1, 2. 513, 5. Psalt. 39. Uppb. 3, 1—22.

Onsdagen den 9. Morgonbön: Psb. 509: 5. 509, 6. Psalt. 119, 1—7. Uppb. 4, 1—5, 14.

Torsdagen den 10: Morgonbön: Psb. 588, 1. 588, 4, 5. Psalt. 46, Uppb. 6: 1—7. 12.

Fredagen den 11. Morgonbön: Psb. 591, 4. 591, 5. Psalt. 51. Uppb. 7, 13—8, 13.

Lördagen den 12. Morgonbön: Psb. 668, 1. 668, 5, 6. Psalt. 96. Uppb. 9, 1—21.

3 SÖNDAGEN I ADVENT.

Högmässa: Psalmer: 52, 1. 73, 1—4. 50, 3. 145. 52, 5. 157. 168, 4, 5.

Allmän Kyrkobön: Alternativ I. Hymn: J. W. Franck: O, Du min tröst.

Postludium: Pachelbel: Herr Crist, der einzig Gottes Sohn (Bärenreiter Ausgabe = B. A. 239.)

Aftonsång: Psalmer: 511, 1—4. 426, 3—5. 73, 6.

Violett skrud.

Måndagen den 14. Morgonbön: Psb. 567, 3, 4. 567, 5. Psalt. 145, 1—7. Uppb. 10. 1—11, 19.

Tisdagen den 15. Morgonbön: Psb. 51, 4, 5. 51, 6, 7. Psalt. 71, 1—6, 15, 16. Uppb. 12, 1—13, 10.

Onsdagen den 16. EUSEBIUS: BISKOPEN OCH MARTYREN. Morgonbön: Psb. 53, 5, 6. 53, 7. Psalt. 119, 9—16. Uppb. 13, 11—14, 20.

Torsdagen den 17. Morgonbön: Psb. 513, 3, 513, 4. Psalt. 111. Uppb. 15, 1—16, 21.

Fredagen den 18. Morgonbön: Psb. 52, 4. 52, 5. Psalt. 102. Uppb. 17, 1—18.
Lördagen den 19. Morgonbön: Psb. 510, 1—3. 510, 8. Psalt. 105. Uppb. 18,
1—19, 4.

4 SÖNDAGEN I ADVENT.

Högmässa: Psalmer: 51, 1, 2. 54. 48, 1. 50, 3—5. 315, 4. 157. 57, 3.
Allmän Kyrkobön: Alternativ I. Hymn: Teschner: Hur skall jag kunna
hälsa (H.) Postludium; Pachelbel: O Mensch beweine dein Sünde gross
(B. A. 239).

Aftonsång: Psalmer: 510: 1—4. 54, 59, 5—7.
Violett skrud.

Måndagen den 21. TOMAS APOSTELN. Morgonbön: Psb. 315, 1, 2. 315, 4, 5.
Psalt. 145, 8—14. Uppb. 19, 5—20, 15.

Tisdagen den 22. Morgonbön: Psb. 510, 1. 510, 4—6. Psalt. 139: 1—12. Uppb.
21, 1—27.

Onsdagen den 23. Morgonbön: Psb. 54, 1—2. 54, 3, 4. Psalt. 119: 89—94.
Uppb. 22, 1—21.

Torsdagen den 24. JULAFTON. Morgonbön: Psb. 424: 1, 2. 424, 3. Psalt.
98. Matt. 1, 18—25.

Julbön: Ps. 63: 1—6; 62: 1—4. Hymn: I. Widéen: Nu stige jublets
ton (ur Hymner, psalmer och sånger.) Postludium Pachelbel: Wie schön
leuchtet der Morgenstern. (Alte Meister, Neue Folge Ed. Peters.)

JULDAGEN.

Ottesång: Psalmer: 55, 63, 13—15. Hymn: Pretorius: Det är en ros (D.)
Postludium: Pachelbel: Pastorale o. fuga; Vom Himmel hoch. (B. A.
239.)

Högmässa: Psalmer: 63, 1—3 (eller 55, 1, 2.) 60., 56, 5, 7. 61. 57, 3. Allmän
Kyrkobön: Alternativ II. Hymn: Letabundus: Alle kristne fröjda sig.
(H.) eller Widéen: På krubbans strå. Postludium: Bach (Ed. P.)
eller Pachelbel: (B. A. 239): Der Tag der ist so freudenreich.

Aftonsång: Psalmer: 59, 1—3. 55, 2—4. 62, 5—7. Postludium: Pretorius: A
solis ortus cardine (Kallmeyers Verlag.)
Vit skrud.

ANNANDAG JUL: DEN HELIGE STEFANUS DAG.

Högmässa: Psalmer: 50, 1, 2. 122, 3—5. 62, 5—6. 208. 63, 13. 509. 376: 7, 8.
Allmän Kyrkobön: Alternativ II. Hymn: J. W. Franck: Himlaljusets
milda sken (D. "Helga natt", med utlämnande av v. 1.) Postludium:
Boëllmann: Offertoire. (Durand & Fils.)

Aftonsång: Psalmer: 49, 1—3. 243, 1—5. 600, 6. Postludium: Pretorius: Veni
redemptor gentium. (Kallmeyers Verlag.)
Röd skrud.

SÖNDAGEN NÄST EFTER JUL.

Högmässa: Psalmer: 62, 5, 6. 63, 8—15. 57, 2. 72. 69, 2. 509. 59, 6, 7.

Allmän Kyrkobön: Alternativ II. Hymn: N. Hermann: I kristne träden
fram för Gud. (H.) Postludium: Pachelbel: Gelobet seist du, Jesu
Christ. (B. A. 239.)

Aftonsång: Psalmer: 55, 2, 3. 244. 228, 3. Postludium: Hanff: Helft mir
Gotts' Güte preisen. Choralvorspiel alt. Meister. Ed. P.

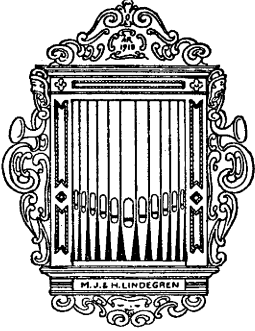
Vit skrud.

Måndagen den 28. JOHANNES APOSTELN. Psb. 50, 1, 2. 50, 5. Psalt. 145:
15—21. Matt. 2, 1—23.

Tisdagen den 29. MENLÖSA BARNES DAG. Psb. 72, 1, 2. 72, 6. Psalt. 90.
Matt. 3, 1—4, 11.

Onsdagen den 30. Psb. 62, 1, 2. 62, 4. Psalt. 119, 169—176. Matt. 4, 12—5,
26.

Torsdagen den 31. NYÅRSAFTON. Morgonbön: Psb. 517, 1. 517, 4, 5. Psalt.
121. Matt. 5, 27—48.

M. J. & H. Lindgren

Orgelbyggare

Göteborg

Telefon 42638

Postadress: Göteborg 7

Telefon 42638

Tillverkning av Piporglar enligt tillförlitliga, länge beprövade system, anpassade efter vårt lands klimatiska förhållanden. Alla delar tillverkas omsorgsfullt och av bästa material. Egen tillverkning av pipor.

Våra orglar hava av herrar musikkäpplare och organister erhållit de högsta vitsord för såväl vacker intonation som exakt och behaglig funktion.

Renoveringar och omstämningar utföras omsorgsfullt.

VACKRA STILRENA

Gravvårdar

Bästa material

Omsorgsfullt arbete

Förmånliga priser.

Bröderna Styrenius

Stenhuggeri A.-B., Västervik

Herman Nordfors & Co. PIPORGELFABRIK LIDKÖPING.

Tel. Kontoret 145.

Tel. Bostaden 592.

Tillverkar piporglar efter nyaste konstruktioner. Modärniseringar, insättning av elektrisk bälgdrift och stämningar utföras omsorgsfullt. Finaste intyg från framstående musici. Dispositions- och kostnadsförslag på begäran omgående gratis.

LEDIGFÖRKLARADE KYRKOMUSIKERTJÄNSTER

Förenade med folkskolläroretjänst.

I Grimmared (adr. Kungsäter, Älvsborgs län) sökes senast den 20 november.

I Källerstad (adr. Västboås, Jönköpings län) sökes senast den 26 november. Lön 500 kr.

I Ventlinge (adr. Ventlinge, Kalmar län) sökes senast den 27 november. Skolform B 1. Lön 500 kr.

I Upphärad (adr. Upphärad, Älvsborgs län) sökes senast den 30 november. Skolform C 1. Lön 600 kr.

I Gunnarsby (adr. Råneå, Norrbottens län) sökes senast den 1 december. Skolform B 1. Lön 500 kr.

I Norra Vånga (adr. Vångaby, Skaraborgs län) sökes senast den 16 december. Skolform B 1. Lön 600 kr.

Advents- och Julsånger

av Prof. Otto Olsson. Kr. 3:—, Obs.! Ny upplaga.

Advents- och Julhymner

på lösa blad. 25 olika. Pris 7 o. 10 öre pr st. Förteckning erhålles gratis o. portofritt. Svenska Kyrkans Diakonistyrelses Bokförl.

Ett standardverk

Anjou

ORGANISTENS FAVORITALBUM

Originalkompositioner för orgel
av svenska tonsättare.

Pris 7 kronor.

— Komplet i ett band —

Hos Bok- och Musikhandlare eller

Svala & Söderlund

K. Hovmusikhandel A.-B.
Stockholm.

Nytt! I musik- och bokhandeln har utkommit: För Orgel ell. Orgelharmonium

I Templet

180 KORALFÖRSPEL

av Alb. Wideman.

Häft. I 90 Förspel med koralmotiv.

Häft. II 90 Förspel utan koralmotiv.

à Kr. 2.50.

*

ABR. LUNDQUISTS MUSIKFÖRLAG
Stockholm.

ÅKERMAN & LUNDS

NYA ORGELFABRIKS AKTIEBOLAG

KUNGL. HOVLEVERANTÖR

Tel. 26

SUNDBYBERG

Tel. 26

TILLVERKNING AV PIPORGLAR

för kyrkor, kapell och konsertsalar.

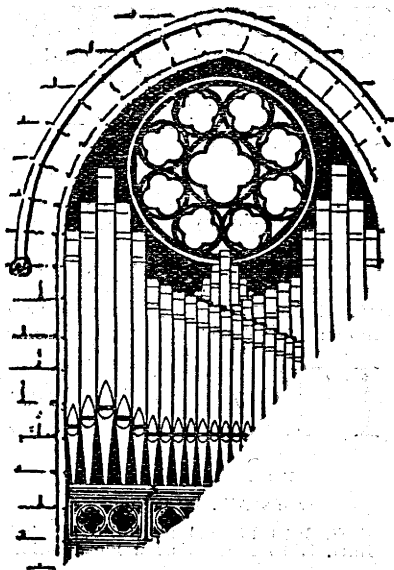
OM- OCH TILLBYGGNADER.

reparationer, omställningar och rengöringar av gamla orgelverk, samt inmontering av elektriska blåverk utföras.

Uteslutande svenskt material och arbete.

F. n. hava vi beställningar å orgelverk till:

Sandvikens nya kyrka	8 man. 36 reg.
Kusmarks nya kyrka	2 " 23 "
Aby kyrka	2 " 15 "
Aspehøda kyrka	2 " 14 "
Mal Alexanders kyrka	2 " 13 "
Holmsunds kyrka	2 " 12 "

Orglar

efter klassiska mönsterdispositioner med användande av alla moderna spelhjälpmedel.

★

Gediget kvalitetsarbete av modernt konsthantverk.

★

A. MÅRTENSSONS ORGELFABRIK A.-B.

TEL: 11 19.

LUND

TEL: 11 19.

26.11.1931
TRYCKERI A.-B. FYLGIÅ, STOCKHOLM 1931

